

Duro Blažeka
(Zagreb, Hrvatska)

„RAZLIKOVNI RJEČNICI“ IZMEĐU 2 BLISKA MJESNA GOVORA

Abstract: Lexicons of two adjacent local speeches of the same dialect differ, but usually not so much that for each of them a new dictionary should be compiled. This is especially the case if an extensive dictionary of one of those two speeches has already been written and published. The paper discusses the draft of a possible concept of such a dictionary of distinctive features on an example of the Speech of Sveti Đurđ (Ludbreg Podravina Region), the Speech of Podturen and the Speech of Prelog. Words that such a dictionary would contain would have some "interesting things" in relation to the lexicon of the speech that is being compared (the author has defined six categories of these "interesting things"). Those words that in no relevant way differ from the equivalent word in the "main" dictionary would be left out. That would make it easier for readers to track the processes of the expansion and spread of various linguistic phenomena in the field of semantics and word formation, and not only of the usually widely known language isoglosses that are mainly concerned with phonology.

Keywords: dictionairies of distinctive features of closely related local speeches, speech of Sveti Đurđ, speech of Podturen, speech of Prelog, six categories of distinctive features

1. Uvod

Primjeri za ovaj rad nastali su na temelju usporedbe dvije građe u rukopisu (Podturen, Prelog) i objavljenog znanstvenog dijalektološkog rječnika Svetog Đurđa u ludbreškoj Podravini (BELOVIĆ – BLAŽEKA 2009). Taj rječnik ima oko 10000 natuknica i plod je moje višegodišnje suradnje s gospodinom Stjepanom Belovićem, umirovljenim ludbreškim učiteljem, pedagogom i istraživačem zavičajne baštine ludbreške Podravine. Druga građa je ona za budući rječnik Podturna koju je skupio gospodin Danijel Jutreša (građa sada ima oko 5000 natuknica). Treća je građa, najobimnija, ona za rječnik Preloga koju skupljam već preko 20 godina (preko 30 000 riječi) i pred samim je objavlјivanjem. Sve sam to iskoristio kako bih inicijalno obradio problematiku „razlikovnih dijalektnih rječnika“ prema leksiku drugih, relativno bliskih, govora i istaknuo potrebu za izradom takvih rječnika.

2. Razlikovni rječnik jednog mjesnog govora prema drugom, relativno bliskom, mjesnom govoru

Proučavanjem razlikovnog leksika bavili su se do sada stručnjaci uglavnom samo na razini razlika između hrvatskog, srpskog i bosanskog standardnog jezika¹, a nedostaje nam sustavnih istraživanja unutar različitih mjesnih govora hrvatskog jezika. O takvim sam istraživanjima počeo razmišljati nakon što su mi gospodin Stjepan Belović i gospodin Danijel Jutreša predali popis od desetak tisuća riječi (po principu *riječ - značenje*) i zamolili me da ga pregledam i pomognem u objavi. Njihova prvotna intencija bila je, kao i kod mnogih poštovatelja zavičajnih idioma koji nisu jezikoslovci, da se rječnik objavi po jednostavnom načelu *natuknica – značenje*. Kako imam poveće iskustvo u skupljanju leksičke grade kajkavskih govora, posebice medimurskog dijalekta u kojem sam skupio oko 50000 riječi, prije nego što sam uzeo u ruke te popis riječi, pomislio sam kako u njima neću vidjeti bogzna koliko meni nepoznatog leksika, posebice zato jer se radi o govorima koji su po svojim fonološkim i morfološkim osobinama, a u relativnom smislu i geografski (12 kilometara: Podturen prema sjeverozapadu, a Sveti Đurđ prema jugu), vrlo bliski preloškoj skupini govora – skupini međimurskog dijalekta. No vrlo sam brzo shvatio da nisam u pravu jer sam na svakoj stranici ugledao barem nekoliko riječi koje su mi bile potpuno nepoznate (posebice iz područja poljoprivrednog života), a broj riječi koje se odlikuju ili različitom tvorbom ili nekom posebnom fonološkom osobitošću ili posebnom značenjskom nijansom u odnosu na srodne riječi u bliskim međimurskim govorima bio je doista iznenadjuće velik. U tijeku izrade oba rječnika bilježio sam takve razlike i razmišljao o potrebi promišljanja metodologije izrade rječnika razlikovnog leksika bliskih govora. Pojam razlikovnog leksika² u dijalektnoj leksikografiji uglavnom upotrebljavaju dijalektni leksikografi u relaciji prema standardnom jeziku kad žele istaknuti da u rječnik neće uvrstiti riječi „koje su jednake standardnim“ (u vrlo širokom smislu te riječi). Izrada cijelovitog znanstvenog rječnika nekog mjesnog govora velik je i dugotrajan posao, a vrlo često je povezan i s vrlo realnim poteškoćama poput iznalaženja sredstava za objavljivanje. Čak i kad se nađu sredstva za objavljivanje, problem je daljnja prodaja rječnika jer osim uske znanstvene zajednice, jedini potencijalni zainteresirani „konzumenti“ rječnika govornici su tog mjesnog govora, a znamo da je većina sela danas sastavljena od staračkih domaćinstava. Zato bi u

¹ Dobar pregled te tematike može se vidjeti u Durić (DURIĆ 2010).

² „U rječnik je uvrštavan većim dijelom razlikovni leksik, tj. one riječi koje se i u izrazu i sadržaju razlikuju od književnojezičnih. To u dijalektnoj leksikografiji ima opravdanje, iako se u posljednje vrijeme zagovara cijelovit pristup prikupljanju leksika. Bilježenjem svih riječi, bez obzira razlikuju li se u čemu od književnojezičnih, dobiva se cijelovit leksički sustav pojedinoga govora u kojemu se razmatrati različiti semantički odnosi kao što su polisemija, sinonimija, hiperonimija i dr.“ (MARESIC 2009).

slučajevima kad je već izašao obimniji znanstveni rječnik nekog mjesnog govora, a skupljena je poveća grada iz nekog relativno bližeg i jezično mjesnog govora, svrshodniji bio razlikovni rječnik u kojem bi bio izostavljene one riječi koje se ni po čemu relevantnom ne razlikuju od istovrsne riječi u „glavnom“ rječniku. Na taj bi se način lakše pratili procesi širenja i rasprostranjenosti najrazličitijih jezičnih pojava iz područja i tvorbe riječi, a ne samo općepoznatih jezičnih izoglosa koje se tiču fonologije. Npr., prostor međimurskog dijalekta podijeljen je na područja se razlikuju po sljedećim leksičkim izoglosama: *gl'oden / l'ačen, zd'enj / mar'ostec* ‘nerast’ / *kanž'or, k'ocen* ‘okomak’ / *r'ucek, r'užžiti* ‘kruniti kukuruz’ / *l'upati, l'upec* ‘prečka na ljestvama’ / *kuz'olec / šprl'ič, t'akuf / t'akšj*.

3. Kriteriji za izbor riječi u dijalektnom „razlikovnom rječniku“ prema drugom mjesnom govoru

U takav razlikovni rječnik ne bi ulazile riječi koje se razlikuju samo po nekim općepoznatim fonološkim izoglosama koje su dosljedno provedene u jednom od obrađivanih govora, kao što su ovom slučaju *ń* (Prelog) // *ž* (Podturen, Sveti Đurđ), *j* / *ž* (kao refleksi palatalnog *đ* u Prelogu) // *j* (kao refleks palatalnog *đ* u Podturnu) // *ž* (kao refleks palatalnog *đ* u Svetom Đurđu), prijelaz otvorenih samoglasnika u zatvorene pod utjecajem nazala (Sveti Đurđ, Podturen) // nema takva prijelaza (Prelog), refleks slogotvornog *l* je *u* (Podturen) // refleks slogotvornog *l* je *o* (Prelog, Sveti Đurđ), protetsko *j* ispred *o* (Prelog) // nema protetskog *j* ispred *o* (Sveti Đurđ, Podturen), nastavak za prid. rad. m.r. jd. je *l* (Prelog, Sveti Đurđ) // nastavak za prid. rad. m.r. jd. je *u* (Podturen)...

4. Vrste razlikovnosti:

Za potrebe ovog rada napravio sam 6 kategorija razlikovnosti. U dalnjim istraživanjima sigurno će ih se utvrditi i mnogo veći broj.

- (A)** različiti tvorbeni nastavci (*c'icek / c'ęckec* SD / PR)
- (B)** dolazi do određene glasovne promjene / ne dolazi do određene glasovne promjene (*c'erkva / c'irkva* SD / PR)
- (C)** leksemi koji su onomatopeje s istim značenjem, a različitim planom izraza (*kv'apatj / čv'apatj* SD / PR)
- (D)** za isto se značenje u jednom mjesnom govoru upotrebljava jedan leksem, a u drugom mjesnom govoru drugi (*črvut'očen* ‘crvotočan’ / *črvyj'čeden* SD / PR)
- (E)** potpuna ili djelomična pseudoanalognomija (*djh'qle* ‘začin’ / *djh'qle* ‘kozmetika’ SD / PR)

(F) različit gramatički rod ili različitosti u mocijskoj tvorbi (*r'ęum / r'ęuma* SD / PR; *h'arijak* ‘vragolan’ SD / U Prelogu postoji imenica s istim korijenom, ali samo za žensku osobu: *harl'ętka*)

Jasno je da u istom paru leksemu može biti više kategorija razlikovnosti.

5. Izabrani primjeri iz razlikovnog rječnika Svetog Đurđa, Preloga i Podturna

Svaku sam kategoriju oprimjerio s nekoliko primjera.

BRAČA [br'ǫča br'ǫče] **m** naziv iz poštovanja za najstarijeg muževog brata. ★ Sn'ěhe su m'ǫževum 'ocu i m'ateri gүv'orile j'apa i m'ama, a st'arešem br'atu br'ǫča. SD (U Prelogu je br'ača zb. im. < br'at) (E)

CICEK [c'icek c'iceka] **m** HIP. < c'ęcek. ★ N'ačevi d'ękljci su p'očelj c'icek r'ostj, a st'opram je navršila dvan'ojst l'ięt. SD (U Prelogu je c'ęckec.) (A) (B)

CIGLIN [c'iglin c'iglina] **m** opeka. SD (U Prelogu je c'igel.) (A)

CIRKVA [c'erkva c'erkve] **f** crkva. SD (U Prelogu je c'irkva - nije došlo do sekundarnog jata od i ispred r.) (B)

CUC CUC [c'uč c'uč] **uzv.** uzvik za poticanje djeteta na mokrenje. ★ Pu n'oči nam'ęčem d'ęčeca na k'ohliču i p'or p'ot vel'im c'uc c'uc i 'un se bez s'ę br'ige pušč'i. SD (U Prelogu je p'iš p'iš.) (C)

CUCEK [c'ucek c'ucka] **m** PEJ. pas. ★ C'ucki su l'ajali na m'ene. ★ D'ej mi b'otu ka t'oga c'ucka z dv'ora st'iram. □ Ž'al mi je k'aj c'ucku! PR (U Podturnu je c'ucek muški spolni organ - svojevrsna mocijska tvorba prema c'uka ‘ženski spolni organ’) (E, F)

ČIFUT [Č'ifut Č'ifuta] **m** PEJ. Židov. □ m'etj n'osa k'aj Č'ifut □ T'ak si k'aj Č'ifut! (Smrdiš!) PR (U Podturnu je č'ifut dijete.) (E)

ČONITI SE [č'önüti se č'önüm se] **adj.** voziti se čamcem. ★ Dük su n'ę napr'avili m'osta, smu se pr'ęk Dr'ęve č'önüli. SD (U Prelogu i Podturnu nije zabilježen glagol u tom značenju.) (D)

ČRNINA [črn'ina črn'ine] **f** 1. *crnina, žalobna odjeća*. ★ N'ęgda su ž'ene d'okše n'osile črn'inu. 2. *crno grožđe*. ★ Črn'ina v'ęč dužr'ięva. SD (U Prelogu

nema značenja 2., a za crno grožđe upotrebljava se imenica č'rnū koja je nastala supstantivizacijom pridjeva. ★ Č'rnū smū v'ěč puj'eli.) (E)

ČRVOTOČEN [črvut'očen črvut'očnūga] **adj.** *crvotočan*. ★ T'ø dr'ěvū je črvut'očnū. SD (*U Prelogu je črvuj'ěden*.) (D)

DECNATI [d'ěcnatj / decn'otj d'ěcnatūga / decn'otūga] **adj.** *koji sadrži 1 decilitar*. ★ D'ej mi 'onu d'ěcnatū č'ašū! (*U Podturnu je d'ěcnatj*.) (B)

DEČEŠINEC [dečeš'inec dečeš'inca] **m** *dječarac*. PR (*U Podturnu je dečkeš'inec*) (B)

DIČITI (SE) [d'ičitj(se) d'ičim (se)] **impf.** I. PREL. *uzvisivati koga*. ★ D'iči ga kak B'oga. II. REFL. *ponositi se*. □ d'ičitj se k'ak kral'ica PR (*U Podturnu je díč'ěritj (se)*) (A)

DIHALJE [dih'ole dih'ola] **n** *začin*. ★ Č'urke su vam b'aš n'ič j'oko t'ečne. ižgl'eda da vam je sfal'ělu dih'ole da ste je nad'ěvali. SD (*U Prelogu je dih'ole kozmetika*. ★ Pr'eveč sij sij dih'ola d'ičela n'q se. 'Očem se zad'ušitj.) (E)

DRNJKATI (SE) [d'rńkatj (se) d'rńkam (se)] **impf.** *tresti se tijekom vožnje*. ★ N'egda se š'est v'ur d'rńkalu z c'ugum du Z'ogreba. ★ J'oku bude d'rńkalu pu t'ičem kam'eňu. PR (*U Podturnu je d'rńkati se*.) (C)

DUPLIT¹ [d'uplit¹] **adj. indekl.** *dvostruk*. ★ Rísk'ěral je i d'uplit p'eneze d'objl. PR

DUPLIT² [d'uplit²] **adv.** *dvostruko*. ★ D'uplit buš pl'atil! PR
U Podturnu je za jedno i drugo d'uplik. (C)

DURCUG [d'urc'uk d'urc'uga] **m** *propuh*. ★ Dük je B'olta b'il m'alij, puť'egel ga je d'urc'uk t'ak da mu j'oš v'ě l'alufka stuj'i na j'ědnū str'on. SD (*U Prelogu nije zabilježen taj germanizam već samo domaća riječ pr'opuh*.) (D)

FČINITI [fč'inijtj fč'injim] **pf.** *učiniti*. ★ K'ułku p'ot mi m'oj Fr'anc zn'q n'ěkaj g'rdūga fč'inijtj, a j'q sij r'ajši zamag'odim nek bi se sv'odila. SD (*U Prelogu je fč'inijtj 'začiniti': Sl'abu sij fč'injil j'uhu*.) (E)

FEJRONT [f'ějrunt f'ějrunta] **m** 1. *završetak posla*. ★ M'i bi v'ěč sej'otvum b'ilj f'ějrunt da nam je n'ič C'ifra zbet'ězela. 2. *završetak radnog vremena*. ★ Dük krčm'or r'ěče „F'ějrunt!“, s'i pij'ōnci se m'oraju d'imy p'ubratj, m'akar jím je n'ič pr'af. SD (*U Prelogu je fajrunt. Ne mijenja se a u*

ć ispred j u toj riječi. Inače je u tom položaju u Prelogu ta promjena česta, npr. d'ej, fkr'ej, n'ej) (B)

GOLOMBOŠ [gul'ombuš gul'ombuš] **m** dječji metak od kudelje. PR (U Podturnu je gl'ombuš). (B)

GNOJŠČINA [gn'ojščina gn'ojščice] *f gnojnica.* ★ S'osedam se zašt'opala c'ef za gn'ojščinu pak suju z d'ogem žel'ezum ujących opali. SD (U Prelogu je gn'ojščica.) (A)

GUVNO [g'uvnū g'uvna] **n** gumno. ★ Ste püspr'ajli k'ola na g'uvnu? ★ Na g'uvni smu drž'ali püruđ'elje. PR (U Podturnu je g'uhnū). (B)

HARIJAK [h'arijak h'arijaka] **m** vragolan. ★ T'īē h'arijak je b'il vr'oži j'oš dük je d'ęcəc b'il. SD (U Prelogu postoji imenica s istim korijenom, ali samo za žensku osobu: harl'īetka) (A, F)

HASNETI [h'asneti h'osnjim, imp. h'asnij, prid. rad. h'asnel, h'osnela, h'asnelju] **impf.** raditi nešto korisno. ★ J'ona je d'anguba k'aja c'īele bęguy'īetne dn'eve n'išt ne h'osne, s'amu se pu s'eli st'ęple. SD (U Prelogu je značenje 'koristiti', ali samo od strane nečeg neživog: ★ Ti k'aj h'osniju t'e tabl'īete?) (B)

HENCATI [hl'encati hl'encati] **impf.** jecati. ★ J'oš sam n'ikuga n'īē č'ul t'ak hl'encati k'ak K'atū da j'je m'ama hm'rla. SD (U Prelogu se u tom značenju upotrebljava glagol hl'iktatı.) (D)

HMENJATI (SE) [hm'ēnatı (se) hm'ēnam (se)] **impf.** mijenjati se. ★ Da smu se hm'ējalj za kub'ile, Dr'ošu sam j'oš n'ekaj pen'es d'ol 'iber. SD (U Prelogu je m'ēnatı se. Nije jasno značenje prefiksacije toga glagola u Svetom Durdu.) (B)

HORA [h'ora h'ore] *f situacija u kojoj treba žurno djelovati.* ★ V'je h'ora za püsprav'itj k'rmu, n'ēmamu č'as püsəd'ovati. SD (U Prelogu je h'ura, i to u 3 značenja: 1. oluja. ★ H'ura je d'ošla. ★ Spr'ovla se h'ura. 2. napeta situacija. ★ Tr'e puč'akatı ka pr'ejde h'ura pa 'unda v'idej k'aj bęmu. ★ N'ej d'elatı h'ur! ★ K'akvu h'uru je zd'igel. 3. žurba. ★ St'anj se pr'edj ka n'amu v h'uri.) (B) (E)

HURMALIJA [hūrmal'ija hūrmal'ije] *f nepodopština.* ★ N'ej v'je zv'ožatı n'ikakve hūrmal'ije nego se h'odj v'učit i p'isat z'adaču. SD (U Prelogu je hamal'ija.) (B)

JAPEK [j'apek j'apeka] **m** HIP. DEM. < j'apa. ★ T'ěškų je d'ěci dük m'ala ұst'өnejү bez j'apeka, a m'ama sị dr'ugұga n'ojde. SD (U Prelogu je j'apek samo hipokoristik od j'apıca 'djed'.) (E)

KAJDER [k'ajder] užv. nego što. ★ K'ajder da je pr'ova B'оža 'istjna t'о k'aj se za Fr'anco pü s'elij prepov'īeda! SD (U Prelogu se u tom značenju upotrebljava uzvik negu k'aj). (D)

KOBOCATI [küb'ocatj küb'ocam] **impf.** kretati se teškom mukom. ★ J'ega č'udaj ž'en k'oje püd st'ore dn'eve, k'ak r'ace, pü gr'untu küb'ocajü. S'igurnu je sır'ote k'oki f'ejst bül'ijü. SD (U Prelogu nema tog glagola, ali ih postoji čitav niz koji se odnose na različite vrste teškog hoda, npr. g'ebati se, g'rbatj, hl'empatj, šl'opatj, klep'indričti, kl'ociti...) (D)

KOMERITI SE [küm'eritj se 3. küm'erij se] **impf.** početi se oblačiti - o vremenu. ★ M'oralj býmū 'itj k'rmy pük'upčati. P'očelj se küm'eritj, k'aj ju n'ej d'ičeš nam'očil. SD (U Prelogu je küm'oritj se) (B)

KOSTURITI SE [kyst'uritj se kyst'urijm se] **impf.** junačiti se. ★ J'ožek se med p'uckamj kyst'urj k'ak p'efček, a dük d'ojde ne'če j'akši, m'om d'imy ұtk'urdj. SD (U Prelogu nije zabilježen taj glagol.) (D)

KRIŠČATI [kr'iščatj krjšč'i] **impf.** derati se. ★ Šk'olcji na 'odmýru krišč'ijü k'ak da se sv'odijü, a s'amü se 'igrajü. SD (U Prelogu je kr'ičati. Sekundarno š u glagolu iz Svetog Đurđa zanimljiva je pojava izazvana željom za jačom onomatopejnošću.). (B)

KVAPATI [kv'apatj 3. kv'opa, imp. kv'opaj, part. perf. act. kv'apal, kv'opala, kv'apalu, sup.k v'apat] **impf.** kapati. ★ Dük se str'eha kv'apale, m'i smu si t'rgalj sv'iče pük smu jh cm'ukalj. SD (U Prelogu je čv'apatj.) (C)

LEBIVI [leb'ivj leb'ivuga] **adj.** krt - o mesu. ★ D'ěca su r'ajši m'ela leb'ivü m'esü, a st'orcj su št'eli m'asnü, 'unü kaj d'rfče. SD (U Prelogu je l'ojši.) (D)

MERIKA [M'erička M'eričke] **f** Amerika. ★ N'egda se š'ifum pr'iček dv'о tj'edne v'ozılı du M'eričke. SD (U Prelogu je Am'erička). (B)

MERIKANEC [Merik'onec Merik'onca] **m** Amerikanac. ★ Fr'ajnk i br'at mu T'oma su l'ičima ž'ivelj v M'eričkj. Dük su d'ošlı v K'orlovec püh'odijti r'odbjınu, pün'qşalj su se kak pr'ovi Merik'onci. SD (U Prelogu je Amerik'onec). (B)

MERITI [m'ərīti m'ərjm] **impf.** *miriti*. ★ S'elski glav'or je m'oral m'ərīti püsv'əžene l'ude. SD (*U Prelogu je m'iriti, a do sekundarnog jata nije došlo jer bi došlo do homonimije s glagolom m'ərīti 'mjeriti'*). (B)

MIJEVATI SE [mij'əvati se mij'əvam se] **impf.** *mimoilaziti se u uskom prostoru*. ★ V šumj smu se mij'əvalj tak da smu čez kl'ožec prep'uščalj natyv'arjene f'orjinge, a pr'ozni smu č'ekalj da se 'unj zr'edaju. SD (*U Prelogu je mej'əvatj se*) (A)

MINDA [m'inža m'inže] **f** ženski spolni organ. ★ J'ona je d'obrū zn'ola sv'oju m'inžu skur'istitj dük je ml'ajša b'ilja. V'ę ju v'iše m'uški neti ne gled'iju. SD (*U Prelogu nije zabilježena ta imenica, a u značenju ženskog spolnog organa upotrebljava se imenica c'uka*). (D)

MOČJENK [m'očjenk m'očjenka] **m** jelo od kukuruznog brašna. SD (*U Prelogu je m'očnák. U Svetom Đurđu je došlo do prelaska n u oblik s anticipiranim j u slijedu jn, a zanimljivo je da se e iz tvorbenog nastavka pomaklo između j i n*) (A)

NACIGATI [nac'igati nac'igam] **pf.** *napraviti nabore*. ★ L'epše su mi nac'igane k'ikle nego gl'at. SD (*U Prelogu je naft'oldati*). (D)

NAJNER [n'ajner n'ajnera] **m** devetka u kartanju. ★ N'ajner je j'oku d'obra k'orta dük se 'igra na 'ćenc. Na j'oj p'aše s'aka dr'uga k'orta. SD (*U Prelogu je naziv za tu kartu dev'etku*). (D)

NEJDZODNJI [n'ejdz'odži n'ejdz'odžega] **adj.** *posljednji*. ★ P'rvi pre j'elj, n'ejdz'odži na d'elj. SD (*U Prelogu je n'ajz'odnji. Ne mijenja se a u e ispred j u prefiku za superlativ*). (B)

NERETKO(MA) [n'ər'ətku(ma)] **adv.** *nerijetko, prilično često*. ★ Na Puredj'o mi n'ešće v kyr'uzi ner'ətkuma kv'ora d'ela. SD (*U Prelogu ne dolazi navezak na taj prilog: samo n'eretku*). (A)

NEROVOZA [nerūv'oza] **f** *nervoza, stanje živčane napetosti*. ★ Za Tr'ęzu je n'ę č'udu kaj ju luv'i nerūv'oza kad 'ima d'česet kym'odi d'ęce. Tr'ęba t'ułkj deč'urljuj ębl'ęči, nahru'oniči j v r'edu drž'ati. SD (*U Prelogu je nerv'oza. U Svetom Đurđu je zanimljivo umetanje ę između r i v*). (B)

NESUMLJIF [nes'umljif nes'umljivuga] **adj.** *koji nije sumnjiv*. ★ Taj'ič je l'ofcam nes'umljif, a pu m'ęki jím d'ivjač str'ęjal. SD (*U Prelogu postoji samo konstrukcija n'ę sumn'ivj: 'On jm je puł'icij, n'ę sumn'ivj*). (A)

NEVALJANI [**neval'oni** neval'önüga] **adj.** *lijen*. ★ K'akuf bū t'o č'ovek z j'ëga ak je v'ëč v'ë t'ak neval'önü! SD (*U Prelogu je nevel'önü - dolazi do blagoglasja s e iz prefiksa, a uz značenje koje je jednako onom u Svetom Đurđu, taj pridjev još ima i značenje 'koji nije za upotrebu'*). ★ N'ekvu nevel'önü v'inu nam je nat'očil.) (B) (E)

NEVREDNI [**nevr'ëdnij** nevr'ëdnüga] **adj.** *neuredan, zapušten*. ★ T'o je n'ë št'unt k'ak suj jím d'ëca nevr'ëdna k'ak da n'ëmaju v'odj pr h'ižj. SD (*U Prelogu je n'ë kr'ëden*. ★ K'ak m'ore t'ak n'ë kr'ëdnij d'qjtj k m'ëšj?) (A)

OBOŽEVATI [**übüz'evati** übüž'evam] **pf.** *obožavati*. ★ Ml'ajši br'at je n'afčenj da ga s'i pü r'edü übüž'evaju. SD (*U Prelogu je übüž'ovatj*.) (A)

OPRASNICA [**'oprasnica** 'oprasnjece] **f.** *krmača*. SD (*U Prelogu je s'oprsnica*.) (A) (B)

OTKURDITI [**ütk'urdjiti** ütk'urdjim] **pf.** PEJ. *odjuriti*. ★ Dük je p'očelü g'rmetj, Sl'afkų je ýd str'oha ütk'urdjil d'imü. SD (*U Prelogu za to značenje ima više glagola, npr. ýdj'uritj, ýdj'ordatj, ýdlet'etj*.) (D)

POČOBRATI [**puç'obratj** puç'obram] **pf.** EUF. *pokrasti*. ★ T'otu je l'ëži n'ëküga puç'obratj nek pl'unutj v š'ake j puç't'enü d'ëlatj. SD (*U Prelogu je zabilježeno više glagola u eufemističkom značenju 'pokrasti', npr. č'ornutj, k'ebnütj, fç'epitj, g'epitj, puç'epcijtj*.) (D)

POHLJUKNOTI [**puhl'uknütj** puhl'uknem] **pf.** *naglo posrkati tekućinu*. ★ M'artin je puhl'uknul k'upicu hüt'ele dük sj z j'okum tr'epnul. V'ujna Št'ëfa je nav'ëk p'rva j'uhu puhl'uknula, b'ilä vr'öča ili zd'ena. SD (*U Prelogu je puhl'oknütj*.) (C)

POPOKLI [**püp'okli**] **adv.** *po prstima*. ★ Vu šk'olj būš t'i d'objil š'ibüm püp'okli 'akü būš hm'ojj ili n'aš n'ëkaj zn'al. SD (*U Prelogu se u tom značenju upotrebljava prijedložni izraz püsč'epcij*.) (D)

PRALIŠČE [**pral'išče** pral'išča] **n** *uređeno mjesto na izvoru ili potoku za pranje rublja*. ★ Puł'onske ž'ene se na pral'išču v kür'itaj pr'ole pr'ëžu j pl'ofte. SD (*U Prelogu je pral'išče 'krpa za pranje sudja'*. ★ T'o st'orju m'ajcu büm st'rgala za pral'išče.) (E)

PRAŠČE [**pr'øšče** pr'øšča] **m** *prase*. ★ M'oja 'oprasnica vr'ëđi č'udaj v'iše s pr'øšči, negu da sam ju br'ëžu pr'odal. SD (*U Prelogu je pr'øse*.) (A)

PRERAMNATI (SE) [**prer'amnatj** (se) *prer'amnam (se)*] **pf.** I. TRANS. *pripraviti*. ★ Prer'amnala sam tị p'ostelü. M'oreš 'itj sp'ot. II. REFL. *pripremiti* *pripremiti se za posao*. ★ M'oraš se zn'atj prer'amnatj s'akümü p'oslu. SD (*U Prelogu je prer'avnatj (se)*). (B)

PRŠNJAK [**pršń'ok** pršń'oka] **m** *vrsta jednostavnog bezkvasnog kolača*. SD (*U Prelogu je pršń'ača*) (A)

RAJTATI [**r'qjtati** r'qjtam] **impf.** *naporno raditi*. ★ S'luge su pre g'azdј c'īelü l'etü r'qjtalj za st'on, k'oštj i j'an c'ajganj 'ancuk. SD (*U Prelogu se u tom značenju upotrebljava glagol h'rmbati*). (D)

RAZBEČARITI SE [**razbeč'orijti** se razbeč'orijm se] **pf.** *raspustiti se - o muškarcima*. ★ J'oš sam n'ē v'ida tv'ojega B'oltu t'ak se razbeč'orijtj. SD (*U Prelogu ne postoji imenica beč'or ni bilo kakva izvedenica od nje. Najближа tom značenju jest imenica kury'iš*). (D)

REUM [**r'ęum**] **m** *reuma*. ★ M'artjina je r'ęum zm'očil t'ak da se drž'i naj'ankraj. SD (*U Prelogu je ž.r.: r'ęuma*) (F)

SED CE [**s'ęd c'īe**] **interj.** *uzvik za tjeranje kokoši u kokošinjac*. ★ S'ęd c'īe v k'otec! SD (*U Prelogu je samo C'īe!*) (A)

SHODATI SE [**sh'odati** se sh'odam se] **pf.** *nahodati se*. ★ N'egda su se l'udj m'eli pr'ilikų sh'odati. Ne n'ē b'ilu č'udaj pec'iklinj, a za 'alte se n'ē nijtj zn'aluj. SD (*U Prelogu je sh'odati 'ushodati se'*). ★ Sh'odala se kuli d'okturi, ali su juj n'ikaj n'ē n'ašli. (*U značenju iz Svetog Durđa upotrebljava se glagol nah'odati se*) (E) (D)

SHRANITI [**shr'onići** shr'onić] **pf.** *utoviti*. ★ J'enuga st'okil'oša bümü shr'oniļi z'o se, a dr'uguga za pruđ'atj. SD (*U Prelogu je prehr'onići*). (A)

SKOPI [**sk'opj** sk'opuća] **adj.** *skup*. ★ 'Imam n'ekaj gr'aha za pruđ'atj, a n'ej ga št'el f'fal d'atj. B'om puć'akal dük bu sk'opleši. SD (*U Prelogu je sk'opj 'škrť*). ★ 'On tị je pr'eveč sk'opj. N'ikaj tị n'a d'ol.). (E)

SMETLJIVI [**smetl'ivj** smetl'ivuća] **adj.** *pun korova*. ★ Ž'itü mij je j'oku smetl'ivu ḫd k'okula, m'oralj ga b'omu pl'etj. SD (*U Prelogu je sm'eten*). (A)

SOČIVO [**s'očivj** s'očiva] **n** *samo u □ vr'ožje s'očivu (nestaško)*. ★ V'aš d'ečec je vr'ožje s'očivu. S'ikam d'ospe i s'ę ft'igne. SD (*Imenica s'očivu nije zabilježena u Prelogu, a i u Svetom Đurđu je unikalna komponenta samo navedenog frazema i nitko ne zna što znači sama za sebe*). (D)

SOMLJIČAVI [suml'ičavj s'uml'ičavuga] **adj.** *sumnjičav*. ★ Üd d'a sū ga
yen'ak g'rdū fk'anili, k'um F'ilip je j'okū sumn'ičavj. (U *Prelogu je
sumn'ičavj*.) (**B**)

SPATEK [sp'otek] **adv.** HIP. *uzvik kojim se dijete potiče da ide spavati.*
★ V'ę pa m'oj d'ęcec sp'otek kaj v'elkj zr'oste! SD (U *Prelogu nema uzvika
u tom značenju s nastavkom -ek*.) (**A**)

SREDEK [sr'ędek sr'ętka] **m** *dio kruha bez kore*. ★ D'ęca r'ajši, j'ęjū
kuj'ice, a b'abjca i d'ędek v'olijū sr'ętka. SD (U *Prelogu je to sred'ina*.) (**A**)

STEPATI SE [st'ępatj se st'ęplem se] **impf.** *skitati se*. ★ J'ona se pü
c'ęle dn'eve st'ęple pü s'eli. SD (U *Prelogu je püt'ępatj se*.) (**A**)

STRINKA [str'inka str'inke] **f** HIP. < str'ina. ★ 'Ivek je sv'ojum str'inkum
s'akū j'utru h'odal k'okušam v p'šek p'rsta r'ivat da be z'ęznałj k'ułku bu
j'ejcij zneš'enu. SD (U *Prelogu je hipokoristik od str'ina str'injca*) (**A**)

SUHARLJIVI [suharlıví suharlıvuga] **adj.** PEJ. *mršav*. ★ T'ak je b'il
suharlıví ka bi ga sk'orū v'eter dn'esel. SD (U *Prelogu je suhut'ıerni*.) (**A**)

ŠČUNJKATI [šč'ujnkati šč'ujnkam] **impf.** *tinjati - o bolu*. ★
Pr'ękpred'ęfcerüm me z'op zab'oleł i j'oš mi v'ę pü'm'alem šč'ujnka. SD (U
Prelogu se u tom značenju upotrebljava glagol kl'uvati: ★ Z'op me n'ękak
c'ęlu n'oč kl'uje.) (**D**)

ŠKOLEC [šk'olec šk'olca] **m** *školarac*. ★ 'Imamū dv'ę šk'olce i č'udaj
br'igj k'ak jh' ubl'ęci, i ub'utj. SD (U *Prelogu je škul'oš i škul'orec*.) (**A**)

ŠKULJATI [šk'ułati šk'ułam] **impf.** *pretraživati kako bi se nešto ukralo
(sitne vrijednosti)*. ★ Dük je T'oma d'ošel k t'uži, h'iži, m'om je šk'ułal 'ali
j'ega k'aj za püt'eči. SD (U *Prelogu je fokšiti*.) (**D**)

ŠLAJFAR [śl'ajfar śl'ajfara] **m** 1. *putujući brusač*. ★ Śl'ajfarj sū br'uśilj
šk'orje, br'itve i n'ože. 2. *osobe niskog socijalnog statusa koje se bave sitnim
poslovima kako bi što usićarili*. ★ --- sū nav'ięk b'ilj śl'ajfarj. PR (U
Podturnu je žl'ajfar. Došlo je do promjene š u ž od njemačkog modela
schleifen) (**B**)

TEČIKA [t'ęčjka t'ęčjke] **f** HIP. DEM. < t'ęca. SD (U *Prelogu je
t'ęčjka*.) (**B**)

TEPČIJA [**tepč'ija** *tepč'ije*] *f skitnja*. ★ Č'ém se ყჲ'ენიშ, ხუ d'ošel kr'aj tv'ojuj tepč'iji. SD (U *Prelogu je t'epnava i tepeš'ija*.) (A)

TOLAŽITI [**tul'ažiti** tul'ožim, *imp.tul'aži*, *prid. rad.* tul'ažil, tul'ožila, tul'ažila] *impf. tješiti*. ★ Da je s'osedam žreb'ička c'rakla, s'i smu je tul'ažili. B'aš nam je b'iluž'al kaj su b'okcij t'ak pr'ěšli. SD (U *Prelogu je t'ožiti*.) (B)

TREMLJAVI [**tr'empłavi** tr'empłavuğa] *adj. nespretan zbog prekomjerne tezine*. ★ T'ak je tr'empavij ka se n'ěmre niči na bić'iklinu peļ'ati. SD (U *Prelogu je tr'empavij*.) (A)

TUKMEŠ [**t'ukmeš** t'ukmeša] *m tupan*. ★ J'olžin m'oš je t'akuf t'ukmeš ka se v n'išt ne r'azme, s'amu zn'q d'ęcę d'ęlati. SD (U *Prelogu je t'okač*.) (A) (B)

TULJAFKA [**t'ułefka** t'ułefke] *f obrub bunara*. ★ N'ekujii zd'encij su m'eli t'ułefke, a n'ekuje je zdenč'or ყbz'idal s c'igli. SD (U *Prelogu je t'ułafka, i to u značenju 'gornji dio šešira'*. ★ M'ojoj škrł'ok 'ima viš'oku t'ułafku.) (A, E)

UN ['un' unuğa] *z. on.* SD (U *Prelogu je 'on*.) (B)

VALJA [**V'ala** V'ale] *m HIP. < V'alent.* SD (U *Prelogu je oblik tog imena V'ali*.) (A)

VETERPANT [**v'ęterp'ant** v'ęterp'anta] *m greda ili daska koja spaja krovište radi zaštite od vjetra.* SD (U *Prelogu se to opisno naziva pr'ęčna gr'eda kr'ova*) (D)

VIČEN [**v'ičen** v'ičnuşa] *adj. vičan*. ★ M'ojoj z'et je n'ě v'ičen d'ęlati na p'olu. SD (U *Prelogu je v'učen*. ★ 'On je n'ě v'učen č'itaňu.) (E)

VIŠE [**v'iše**] *m više*. ★ 'On 'ima v'iše pen'es negu m'i. SD (U *Prelogu se u tom značenju upotrebljava v'ęč*. ★ S'ę v'ęč i v'ęč pen'es my je tr'e. Više znači 'na većoj visini'. (E) (D)

ZADOBÉ [**zad'qbé**] *adv. na vrijeme*. ★ M'i smu zad'qbé k'rmu püspr'avili. V'ę bij nam se na d'ěžžu pl'ojhala. SD (U *Prelogu je popriložena sveza gdje je u osnovi imenica srednjeg roda, za razliku od Svetog Đurđa gdje je u osnovi imenica ženskog roda: zad'qbá*. ★ Zad'qbá smu d'ošlj d'imu pred d'ěžžum.) (F)

ZAGRIZAVATI [**zagrij'qvati** zagrijz'ovljem / zagrijz'ovam] *impf. ITER. < zagristi* ★ S'am zagrijz'ovlje j'abuke, a niči j'anu ne puji, d'ę du kr'a. PR (U *Podturnu taj glagol uz značenje u Prelogu još i znači duševno izjedati*. ★ N'ěma m'ira, n'ekaj ga zagrijz'ovle.)

ZAHOD [z'ahüt z'ahüda] **m** *zahod*. ★ M'i 'imamü z'ahüda na gn'oju. T'ęškų je pü n'oči 'itj n'a néga. PR (*U Podturnu je z'ahüt i zapad.*)

ZAKREKOLITI [zakrek'olijti zakrek'olijm] **pf.** *zapjevati u pijanom stanju*. ★ Dük sū se pü'n'apiłi, t'ak sū zakrek'olijl k'aj je b'ilü g'rdo č'utj. (*U Prelugu nije zabilježen glagol u tom značenju.*) (D)

ZALIHA [z'alija z'alijhe, L z'olijhi] **f** *zaliha*. ★ Za v'ę 'imamü d'ost ž'ita na z'olijhi, alj m'ošča nam b'o zm'ejnkala. SD (*U Prelugu je z'olijh m.r.* ★ 'Imaš k'aj pen'es v z'alijh?) (F)

ZDERJATI SE [zd'ęrjatj se zd'ęrjam se] **impf.** *izdirati se*. ★ M'ortj 'imaš š'ocu? Z'otu se zd'ęrjaš n'a mene? SD (*U Prelugu je zd'irjatj se.*) (B)

ZDRČIŠČE [zdrč'išče zdrč'išča] **n** *strka*. ★ Pre R'okjčevaj se n'ekaj h'uduga dęg'odılju kad 'imaju t'akov zdrč'išče. (*U Prelugu se za to značenje upotrebljava imenica st'rka.*) (D)

ZMOTRLIGUŠ [zmütr'l'igüš zmütr'l'igüša] **m** *smotan čovjek*. ★ Na t'oga zmütr'l'igüša n'ębreš rač'unatj. S'igurnu bę n'ekaj puz'abju. PO (*U Prelugu se za to značenje upotrebljava imenica zm'otanec*) (D)

ZMROČITI SE [zmr'ociti se 3. zmr'ocji se] **impf.** *smračiti se*. ★ N'ęmam v š'talj sv'ętla puk m'oram m'orhü nap'ojeti pr'ejdi nego se zmr'ocji. SD (*U Prelugu je smr'ociti se*). (B)

ZLEČI [zl'ęci zl'egnem] **pf.** *donijeti na svijet - o životinji*. ★ Zaj'ica je zl'egla p'et z'ajčekj. SD (*U Prelugu je sk'otiti*). (D)

ZUMITI [z'umijti z'umijm] **pf.** *izumiti*. ★ K'aj je 'on v'ęč s'ęga z'umil, a n'ęje n'ikaj vr'ęden! SD (*U Prelugu je iz'umijti: Gubljenje početnog nenaglašenog i u Prelugu nije tako dosljedno*) (B)

ZUNKRAJ [z'unkr'aj] **prij.** *s one strane*. ★ Z'unkr'aj Dr'ove je Mež'imyrje. SD (*U Prelugu je z'önkr'aj. U leksemu u Svetom Đurđu došlo je do promjene o > u ispred nazala.*) (B)

ZUVAČ [züyü'qč züyü'qča] **m** *naprava za izuvanje čizama*. ★ Züyü'qč je b'ilä deščička št'era je st'ola na n'ogicj. Napr'ę je m'ęla zr'ęzanu sl'ovu u ka se n'uter m'ogla č'ižma d'etj. PR (*U Podturnu je züyüval'in.*) (A)

ZVAJKUŠITI SE [zvajk'ušiti se jd. 3. zvajk'uši se] **pf.** *izobličiti se zbog prejakog klepanja - o oštrici kose. prejakim klepanjem oštrica kose se*

izoblicila. ★ K'osu je t'ak skl'epal ka se zvajk'ušila. K'osu je tak skl'epal ka se zvajkušila. PO (*U Prelogu nema posebnog leksema za tu realiju.*) (D)

ZVIŠKA [zv'iška] **adj.** *iznad predviđene ili uobičajene količine čega.* ★ S'ę k'aj nam ყbrყd'i zv'iška, t'q býmū pr'odalj v štac'unų. SD (*U Prelogu je zv'iška iznad predviđene ili uobičajene količine čega (u negativnom smislu).*) ★ T'i sị nam t'u zv'iška. *U pozitivnom smislu je oblik bez prefiksa:* v'iška ★ 'Imam n'ékaj v'iška pen'es.) (A) (E)

ŽEGETLJIVI [žegetl'ivј žegetl'ivüga] **adj.** *škakljiv.* ★ K'aj sị t'ak žegetl'ivј! PR (*U Podturnu je žegečl'ivј.*) (B)

ŽMUKLER [žm'ukler žm'uklera] **m** *nespretnjaković.* ★ N'íšsam zn'al da je J'aküp t'aküp žm'ukler k'oј n'iküt n'ikam ne d'ospe. Ӯb'ěčal mị je da bý mị napr'avıl št'ila za sek'irų, a j'oš je neti dr'ívę ne z'ěbral. SD (*U Prelogu je žm'ukleš, i to sa značenjem 'sitni prevarant'.*) (A) (E)

ŽVERCKATI [žv'erckatј 3. žv'ercka] **impf.** 1. *proizvoditi zvuk poput vode koja uđe u obuću.* ★ V ყbedv'ej c'ipelj mị je p'očelj žv'erckatј. M'oram jh sị prez'utј. 2. *proizvoditi zvuk poput materijala koji je pregorio u nekom električnom sklopu.* ★ N'ékaj žv'ercka v telev'izürų, fl'ětnų ga vg'asj. 3. *proizvoditi zvuk kod hodanja po tlu na kojem se otapa snijeg.* ★ S'ę na gr'untų žv'ercka. PR (*U Podturnu je žv'arckatј.*) (C)

6. Zaključak

Izrada razlikovnih rječnika između manje ili više bliskih mjesnih govora važan je lingvistički zadatak jer bi se pomoću njih moglo dobiti uvid u procese jezične divergencije u jednom manjem geografskom prostoru. Na taj način lakše bi se pratili procesi širenja i rasprostranjenosti najrazličitijih jezičnih pojava iz područja semantike i tvorbe riječi, a ne samo općepoznatih jezičnih izoglosa koje se tiču uglavnom fonologije. Prije izrade rječnika potrebno je napraviti kriterije za izbor riječi kako se ne bi opteretio leksemima koji se razlikuju po „očekivanim“ razlikovnostima po izoglosama po kojima se ta dva mjesna govora razlikuju.

Literatura

- BLAŽEKA 2008 = BLAŽEKA Đ. Međimurski dijalekt (Hrvatski kajkavski govori Međimurja). Čakovec: Matica hrvatska, 2008.
- BELOVIĆ – BLAŽEKA 2009 = BELOVIĆ S. - BLAŽEKA Đ. Rječnik Svetog Đurđa (Rječnik ludbreške Podravine). Zagreb: Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 2009.
- BLAŽEKA – NYOMÁRKAY – RÁCZ 2009 = BLAŽEKA Đ. – NYOMÁRKAY I. – RÁCZ E. Mura menti horvát tájszótár – Rječnik pomurskih Hrvata. Budapest: Tinta Könyvkiadó, 2009.
- BLAŽEKA 2011a = BLAŽEKA Đ. Raznolikost međimurskog dijalekta kao izazov za dijalektnu leksikografiju // Globinska moč besede – Zbornik u čast Red. prof. dr. Martini Orožen ob 80-letnici (uredio Marko Jesenšek). Kansas, Maribor, Praha: Mednarodna založba Oddelka za slovanske jezike in književnosti. Filozofska fakulteta. Univerza v Mariboru – Bielsko-Biala. (Zbirka Zora; 80), 2011. 444-460.
- BLAŽEKA 2011b = BLAŽEKA Đ. ‘Lažni prijatelji’ između hrvatskoga standardnoga jezika i međimurskoga dijalekta // Filologija 57. Zagreb: Zavod za lingvistička istraživanja HAZU, 2011. 1-33.
- DURIĆ 2010 = DURIĆ R. O leksičkom osjećanju novoštakavštine kroz kroatizme, srbizme i bosnizme na neutralnoj razini // Filologija 55, Zagreb: Zavod za lingvistička istraživanja HAZU, 2010. 117-141.
- GREENBERG 1999 = GREENBERG M.L. Slovarček središkega govora na osnovi zapisov Karla Ozvalda (A glossarj of the Središče dialect on the basis of Karol Ozvald's notes) // Slovenski jezik / Slovene Linguistic Studies 2., 1999. 128-175.
- MARESIĆ 2009 = MARESIĆ J. Izvješće o dijalektološkom istraživanju u Goli kraj Koprivnice 2009. godine, // Kaj Vol. 43 (215) № 5-6, Zagreb, 2009. 93-100.